

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ
ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "ХАРКІВСЬКИЙ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ТУРИЗМУ"**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2020 р., м. Харків)**

**Харків
2020**

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
Кафедра географії і методики викладання географії
Обласний комунальний заклад "Харківський організаційно-методичний
центр туризму"

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2020 р., м. Харків)

Харків
2020

УДК: 338.48:911: 37:502:551:63

Редакційна колегія:

О.Г. Стадник – к. пед.н., професор кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

А.В. Губа – д.пед.н, професор кафедри суспільно-правових дисциплін і менеджменту освіти Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В.В. Піткевич – к.і.н, доцент, завідувач кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

Ю.І. Муромцева – к.е.н., доцент кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди.

С.В. Некос – к.г.н, доцент кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В.Д. Холодок – к.наук з держ управління, директор обласного комунального закладу "Харківський організаційно-методичний Центр Туризму".

До друку та в світ
дозволяю

Директор інституту інформатизації освіти
проф. А.І. Прокопенко

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
протокол № від . .2020*

Географія та туризм: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди (26 лютого 2020 р., м. Харків) / за заг. ред. Муромцевої Ю.І.- Харків:ХНПУ ім.Г.С.Сковороди, 2020. – 295 с.

У збірнику представлено матеріали, присвячені актуальним питанням сучасної географічної науки та туризмознавства.

Розглянуто освітні тенденції у галузях географії, краєзнавства та туризму, проблеми природокористування, фізичної та економічної географії, висвітлено питання про стан і розвиток туризму в світі та Україні, туристичних ресурсів, природної та культурно-історичної спадщини України.

Для викладачів, аспірантів, магістрів, студентів вищих навчальних закладів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, наявність плагіату, імен власних та інших відомостей.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2020

ЗМІСТ

Розділ 1. Тенденції сучасної освіти у галузі географії, краєзнавства та туризму

Г.П. Шука

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ДО РОБОТИ
В УМОВАХ КЛІЄНТООРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМСТВА 7

О.Г. Стадник, В. В. Піткевич

ФОРМУВАННЯ БАЗОВОГО ОБРАЗУ КРАЇНИ В ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНОГО КРАЇНОЗНАВСТВА
(НА ПРИКЛАДІ НІДЕРЛАНДІВ) 12

Л. М. Donchenko, Т. V. Zavyalova

MODEL OF THE MODERN GEOGRAPHY TEACHER AS A COMPETITIVE
SPECIALIST 19

Л. Prokhorova

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS
OF FORMATION OF GEOGRAPHICAL CONCEPTS OF PUPILS OF
SECONDARY SCHOOLS 24

Є.С. Ємельянова

ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК КОМПОНЕНТА МОВИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ 29

О. В. Непша

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ПІД ЧАС
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ 32

В. А. Антоненко, Л. А. Василюк, Г. І. Дорожко

НАВЧАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ
ЗНАНЬ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ 37

С.В. Гришко, Я.Ю. Непша

ОСВІТНЬО-ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ У
РОЗВИТКУ ВСЕБІЧНО РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ 41

Розділ 2. Сталий розвиток та ефективне природокористування

І.О. Губарева, М.А. Краєвський

РОЗВИТОК БІОЕНЕРГЕТИКИ ЯК ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ 46

М. Л. Сажнев, А. Л. Стецько

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАПАСІВ ТА ВИДОБУТКУ ТОРФОВОЇ СИРОВИНИ В
УКРАЇНІ 49

І.О. Скупий, О.П.Федосєєв О. М. Левада НАДРОКОРИСТУВАННЯ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ ВАСИНІВСЬКОГО РОДОВИЩА ЗАЛІЗНИХ РУД)	55
М. Л. Сажнев, Р. В. Фісанов АГРОКЛІМАТИЧНА ОЦІНКА ТА ПРИРОДНО- СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ РАЙОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	59
А.М. Слюта ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ БІОКЛІМАТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА ЕКОСИСТЕМИ ЗОНИ ПОЛІССЯ	66
М. А. Шавлак, ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ	73
А. А. Ніколов, О. М. Левада ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ МЕЛІОРАТИВНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У ВЕСЕЛІВСЬКОМУ РАЙОНІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	77
М. С. Овчинникова, О. В. Непша ПРИРОДНІ ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ МЕРЕЖИ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ЗАХІДНОГО ВОЛИНО-ПОДІЛЛЯ	84
Є. Ю. Варфоломєєва, Х. І. Стегареску, О. В. Непша ДЕГРАДАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ В РЕЗУЛЬТАТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	90
Р. Ю. Лемішко, О. В. Непша СУЧАСНИЙ ГЕОЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПОВЕРХНЕВИХ ВОД ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	93
Г. В. Тамбовцев, Н. В. Балабатько ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ	99
М. Резенькова РІВЕНЬ ЗАБРУДНЕННЯ РІЧКИ ГАНГ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЛЮДЕЙ	102
Д. В. Вінніченко, О. В. Непша ПРОБЛЕМА ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	106
Г. В. Тамбовцев, М. О. Кірічок НАПРЯМИ БОРОТЬБИ ІЗ ЗАБРУДНЕННЯМ ВАЖКИМИ МЕТАЛАМИ ҐРУНТІВ М. МАРІУПОЛЬ ТА ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ	109
Г. В. Тамбовцев, І. А. Макєєва ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ АБРАЗІЇ БЕРЕГІВ АЗОВСЬКОГО ТА ЧОРНОГО МОРІВ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	114

3. Пуляркин В. А. Дискуссионные вопросы современного научного страноведения // Проблемное страноведение и мировое развитие. Смоленск: Из-во СПУ, 1998. – С. 28-34.
4. Машбиц Я. Г. Комплексное страноведение. Смоленск: Из-во СПУ, 1998. – 238 с.
5. Замятин Д. Н. Гуманитарная география: Пространство и язык географических образов. – СПб.: Алетейя, 2003. – 331 с.
6. Довгань Г. Д., Сиротенко А. Й., Стадник О. Г. Країнознавство: Довідник. - Х.: Веста: Вид-во “Ранок”, 2007. – 480 с.

UDC37.02 : 910.1

Larysa M. Donchenko

*Associate Professor, Associate professor in the Department of tourism,
socio-economic geography and local history
Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University,
Melitopol city*

Tatyana V. Zavyalova

*Senior Lecturer in the Department of physical geography and geology,
Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University,
Melitopol city*

MODEL OF THE MODERN GEOGRAPHY TEACHER AS A COMPETITIVE SPECIALIST

The modern world lives in the conditions of constant competition. The development of an economically viable state is an important issue of today. But no economy will develop unless there is a modern education that will provide quality professionals. This requires highly qualified and competitive teachers who are socially active and humanistic-oriented.

The model of the modern teacher as a competitive specialist in recent years has been actively researched by scholars of various scientific fields. Because the modern school needs a new type of teacher with high professional qualifications and professional culture, able to objectively reflect on pedagogical phenomena and facts, critically evaluate and creatively transform pedagogical reality. The 21st century teacher must also find a place in the world of computers and the Internet. Only in this way will he keep up with the times with his students.

Modern teacher is a professional who is in constant creative search, Modern teacher needs flexibility and non-standard thinking, ability to adapt to the fast changing conditions of life. And this is possible only if a high level of professional competence, the availability of developed professional abilities. One of the main ways of reforming education is the need to prepare a new generation of teaching staff, improve their professional and general cultural level. A competitive teacher must have the extraordinary ability to influence the problems of worldview of students' personality and morals. The teacher of a modern school should not just teach, it must form a spiritually intellectual creative personality, adapted to modern requirements, versatile, socially mature, who successfully assimilates the value normative experience of generations, developing his own experience of activity, creativity, communication. The main technologies for the formation of a modern competitive teacher can be called the following:

- technology of self-development, self-improvement, self-realization, raising of professional-professional and individual-personal level during all pedagogical activity and all life;
- methodological mobility of technology and updated way of thinking;
- technology of systematic application of competent, personally oriented technologies in educational process;
- technology innovation and the ability to adapt in today's educational space;
- technology of critical thinking;
- technology of formation of system of values taking into account personal requests, norms of a situation and aesthetic preferences for formation of spiritual and value orientations of students [1,c.5;9,c.89].

A competitive specialist is a personality who is a researcher, creator of new knowledge, designer of his life.

The urgency of working on this problem is also determined by socio-economic changes in Ukraine, the entry of Ukraine into the European and world socio-cultural space; introduction of new State educational standards, updated programs, textbooks. Therefore, the aforementioned factors put before the heads of

educational institutions the task of: reviewing the content of pedagogical education, which is the core of the teacher's professional competence; «Bringing the content of fundamental, psychological, educational, scientific, technical, informational, practical and socio-humanitarian training of teachers and of teaching staff in line with the requirements of the information society and the changes taking place in the socio-economic, spiritual and humanitarian spheres» [6].

Modern civilization processes fundamentally change public consciousness and morality. New priorities are being identified and humanitarian-oriented paradigms and technologies are being promoted in educational practice. The implementation of these strategies is the responsibility of the teacher, whose work in modern realities is much more complicated as new goals, content and methodological guidelines are also set. The guarantee of effective professional activity of teachers is a high level of professional competence. Therefore, an important scientific, theoretical and practical problem is to identify ways to develop the professional competence of teachers and to create a model of a modern teacher as a competitive specialist.

Based on the analysis of methodological and psychological-pedagogical literature [2,c.5;4,c.65]. found that the professional competence of the teacher is often seen as a system that has a complex structure which includes interconnected and interdependent components and elements: motivation (motivation, interests, values, needs) , cognitive (knowledge), operational (skills), personal (personal qualities, including readiness for reflection, ability for self-analysis and self-management). But such a structure of the model of competence provides only a general consideration of pedagogical activity, without specifying those features that make up the specificity of the professional activity of the teacher of geography. This actualized the problem of modelling the professional competence of geography teachers on the basis of the functional composition of their activities, rethinking the conditions and mechanisms of their development in the system of postgraduate pedagogical education.

Questions of professional competence of geography teacher in Ukraine have been found coverage in the scientific and methodological development of such geographical scientists as T.P. Gerasimova, M.V. Elkin, V.P. Zamkovy, SL Kaporulina, V.P. Korneev, V.P. Maksakovsky, T.G. Nazarenko, V.I Sayuk, AY Syrotenko, O.M. Topuzov, A.A. Shukanov and others.

As a result of the analysis of the scientific and pedagogical literature [3,c.184; 5,c.104; 8,c.78], we are offered a model of professional competence of a teacher of geography, which is the content and diagnostic basis for the development of his professional skill. The model is based on the functions of the teacher of the modern school (Fig. 1).

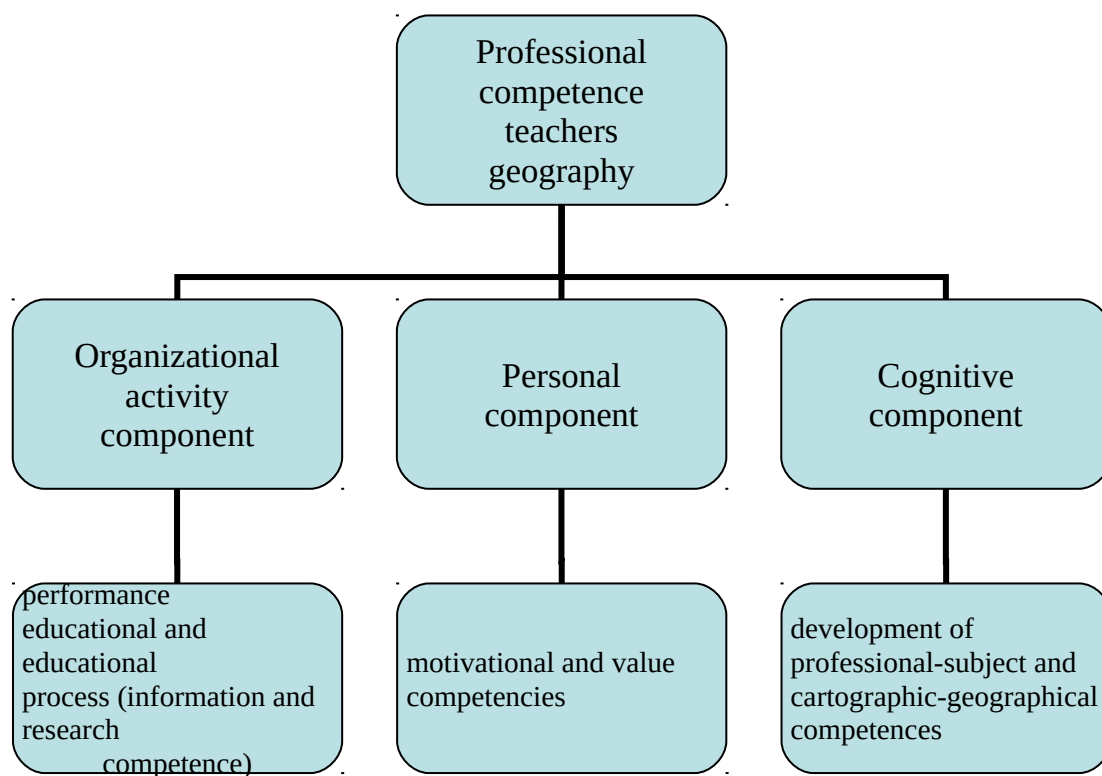

Fig. 1. Professional model of modern geography teacher

The development of professional competence of geography teachers requires the creation and observance of certain organizational and pedagogical conditions:

- the existence of a general strategy for the development of professional competence of teachers;

- continuity of education; determining the content of the development of professional competence of geography teachers;
- variability of development programs;
- differentiation of content and forms of training;
- involvement of teachers in research work;
- integration of institutes of postgraduate pedagogical education and district methodical offices;
- unity of development of professional competence of teachers of geography and general culture of listeners, etc [7,с.740].

Conducted and the work certainly does not exhaust the problem of developing the professional competence of geography teachers as a model modern teacher, and provides for the continuation of scientific and research work.

References:

1. Дем'янюк Т.Д. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість конкурентоспроможного педагога. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. 2009. Вип. 1. С. 5-8.
2. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи : автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Х., 2004. 20 с.
3. Паламарчук Л.Б. Формування педагогічної компетентності вчителя географії в умовах змін освітнього і культурного середовища: теорія і методика. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. К.: Ін-т передових технологій. 2009. Вип.9. С. 184-190.
4. Саюк В.І. Педагогічний аналіз поняття професійної компетентності вчителя. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць. Запоріжжя. 2006. Вип. 37. С. 65-72.
5. Саюк В.І. Діагностика професійної компетентності вчителів географії у системі післядипломної педагогічної освіти. Культура народів Причорномор'я. 2007. № 115, Т. 1. С. 104-108.
6. Указ Президента України № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» URL; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення 20.02.2020).
7. Шуканова А.А. Функціональна структура професійної компетентності вчителя географії в системі неперервної освіти. Проблеми сучасного підручника : зб. наук.

праць /ред.кол., головн. ред. В.М. Мадзігон, наук. ред. О.М. Топузов. К. : Педагогічна думка, 2011. Вип. 11. С. 740-746

8. Levada O., Ivanova V., Nepsha O. The formation of the cartographic competences in the school course of geography. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка. 2018. №2. Т. 21. С.78-86.

9. Sukhanova H.P., Ushakov V.S. The value psychological and pedagogical support in the development of competitiveness of future specialist of physical culture and sport. Innovative pedagogy. Issue 10. Part 3. 2019. P. 89-93.

UDK 373.5

Larysa Prokhorova

*candidate of geological sciences, associate professor, associate professor of
the department of physical geography and geology
Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University,
Melitopol city*

**PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS
OFFORMATION OF GEOGRAPHICAL CONCEPTS OF PUPILS OF
SECONDARY SCHOOLS**

The problem of forming scientific concepts has long attracted the attention of psychologists and educators. There is a wealth of information that confirms that the work of many researchers has thoroughly and gradually solved the pedagogical problems associated with the process of forming geographical concepts in school geographic courses. The questions of the formation of geographical concepts were considered in the works of V.V. Bedyuk [1], L.L. Mironenko [2], T.G. Nazarenko [3,4], S. Troshchak [7], O.A. Fediy [9], N.V. Shilina [10], N.V. Shuldik [11], M. Chishkala [12] and others. The works of these and many other authors substantiate the psychological and methodological foundations of the formation of geographical concepts in students, highlighted the effective techniques and means of controlling students' mental activity.